

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 22. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252802469248/facsimile.pdf> (tilgået 17. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

TRE BREVE OM MIG SELV

berg vidste Besked om en bedre Anmeldelse: han har paa Tysk citeret meget rosende Udtalelser i et Leipzig-tidsskrift (Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen for 22. Juni 1741; se nærværende Bind S. 200). Derimod kendte han næppe en meget rosende Anmeldelse af Originalen i et fransk Tidsskrift, som udkom i Haag (Nouvelle Bibliothèque ou Histoire des principaux Ecrits qui se publient, for November 1741). Havde han læst den, vilde han sikkert i 3. Levnedsbrev eller senere have citeret denne Anmelder, som erklærer, at Satiren i *Niels Klim* har større Almenværdi end den i *Gullivers Rejser*. Hjertet vilde have hoppet i Livet paa Holberg, hvis han havde læst disse Ord.

Holberg har haft Grund til at føle sig urolig for Niels Klims Virkning i Danmark. I København satte et Par pietistiske Teologer, Hofpræsterne J. B. Bluhme og Erik Pontoppidan, sig i Bevægelse for at faa Skriftet forbudt som stridende mod Religionen. Vi véd af et Brev fra Holbergs Kollega, Hans Gram, at det »stod imellem 5 og 7«, om Niels Klim skulde konfiskeres. Det skete ikke, men Holbergs Forlægger, Jacob Preuss i København, der havde ladet Bogen trykke i Leipzig og saaledes undgaaet den danske Censur, benyttede sig af Sensationen og satte Prisen til 1 Rigsdaler! Med sin lange og følelsesbetonede Omtale af Niels Klim ønsker Holberg saaledes at dokumentere, at al Kritik af Romanen har én Kilde, samt at denne Mistænkliggørelse er aldeles uberettiget. Det skyldes sikkert fortrinsvis Niels Klim, at Holberg i dette Levnedsbrev kommer tilbage til Censuren i Danmark.

I sin Ungdom oplevede Holberg, at en anden Forfatter var kommet ham i Forkøbet (se S. 59). Nu frygter han, at Berruyers franske Værk om Guds Folks Historie skulde overflødiggøre hans fuldstændige Jødiske Historie, men beroliges.

Fra Bøgerne han har skrevet gaar Holberg over til dem han har læst. Der følger nemlig et højst værdifuldt Afsnit, hvor Holberg fortæller om sin Læsning og understreger, at det er egne, subjektive Meninger, han fremlægger.

INDLEDNING

Flere af disse Bedømmelser og Sammenligninger findes tidligere hos Holberg, bl. a. i Epigrammer fra 1737, men det er uden Tvivl *Montaigne's* store Kapitel *Des Livres*, Om Bøgerne, der har givet ham Lyst og Mod til at udfolde sin subjektive Litteraturkritik. Forrest stiller han da Grotius, hvad der atter vidner om den Aabenbaring, Natur- og Folkeretten havde været for den unge Ludvig Holberg. Saa følger de romerske Forfattere, som er langt vigtigere for ham end de græske, der omtales kort. Blandt de nyere Skribenter kommer først Historikerne. Som Indledning til den moderne Filosofi nævnes de gamle Moralfilosoffer: Cicero, Seneca, Plutark, der saaledes danner Baggrund for Montaigne, Bayle og Leclerc. Tvangløst glider det litterære og livsfilosofiske Essay over i det metafysiske og teologiske. Med en kort Exkurs om Descartes' og Newtons Teorier om Himmellegemernes Bevægelse slutter denne Afdeling.

Efter et Par Sider om praktiske, ulitterære Gøremaal – Kvæstararbejdet og især Godsejervirksomheden – kommer en Skildring, der meget svarer til det første Brevs store Selvportræt. Her er det Holbergs Suk over den begyndende Alderdoms Plager, hans Grunde til ikke at gifte sig, Forsvar mod Bebrejdelser for Angreb paa Præstestand og Universitetet, hans Helbred og Formueforhold.

Var Holberg ræd for, at al denne Snak »om mig selv« skulde kede Læseren? Inden det store Brev er slut, afbryder han to Gange Beretningen om sig selv og sine Studier og indlægger ligesom en Bog i Bogen. Først en *Betænkning over nogle europæiske Folkeslag*. Det var, ogsaa paa Holbergs Tid, en yndet litterær Sport at give Karakteristikker f. Eks. af de europæiske Nationer. Jeg kender ikke noget præcist Forbillede for Holbergs Samling; samme Aar, 1743, udkom i Bruxelles *Essais sur le génie et le caractère des nations*, af François-Ignace d'Espiard. Den sammenligner mange Nationers Særtræk. I de følgende Aartier fremkom paa Tysk, Fransk og En-